

En omdefinierad marknad

*Assar Lindbeck och en svensk nyliberalism
i 1960-talets välfärdsstat*

VICTOR PRESSFELDT

Abstract

This article examines how Assar Lindbeck in the 1950s and 1960s employed neoliberal ideas to address key problems of Swedish social democracy. Drawing on Friedrich von Hayek's notion of the market as a superior information processor and Gary Becker's theory of human capital, Lindbeck developed a model in which inequality could be managed without redistribution. He integrated a neoliberal conception of the market into the mixed economy, functioning as an epistemic and moral instrument of governance. Here, the economist—rather than the politician—was legitimized as the interpreter of effective societal development. The article argues that neoliberalism should not be understood as “marketization,” but as a qualitative redefinition of the market: from a sphere of exchange to a site of competition, discipline, and subjectivation. Lindbeck's case demonstrates that neoliberalism did not imply state retreat, but could be hybridized within the expanding Swedish welfare state while contesting visions based on planning.

Keywords: Assar Lindbeck, neoliberalism, marketization, social democracy, human capital, Sweden, welfare state

Inledning

När Assar Lindbeck avled 2020, 90 år gammal, beskrevs han i både svensk press och av kollegor som en av Sveriges mest inflytelserika nationalekonomer i modern tid.¹ Uppvuxen i en socialdemokratisk familj i Luleå och utbildad vid Uppsala universitet, där han disputerade i nationalekonomi 1963, förenade han tidigt akademiskt arbete med ett aktivt inflytande i politiska sammanhang. Under 1960- och 1970-talen etablerade han sig

*Victor Pressfeldt, doktor i historia, Lunds universitet, victor.pressfeldt@gmail.com.

som en renegat inom socialdemokratien, med tydlig förankring i neoklassiska och nyliberala idéer, verksam både som rådgivare åt Regeringskansliet och som framträdande samhällsdebattör. Hans neoklassiska och nyliberala tolkning av socialdemokratien var en hållning som låtit sig förenas med partiets politik under 1950- och 1960-talen, men som under 1970-talet blev allt svårare att upprätthålla. Konflikten kulminerade i den infekterade löntagarfondsdebatten och en öppen kontrovers med Rudolf Meidner, samt en tydlig brytning även med Olof Palme, vilket ledde till att Lindbeck lämnade Socialdemokraterna. Hans inflytande sträckte sig långt utanför nationalekonomins traditionella gränser – inte minst genom att tänja på dem och använda ekonomisk teori, och särskilt ett omformulerat marknadsbegrepp, som ett ramverk för att analysera i stort sett alla samhällsfrågor av betydelse. Under de sista decennierna av sitt liv kunde han bevittna hur idékomplex han länge varit en central förmedlare av fick ett omfattande genomslag i svensk politik och förvaltning.²

Som professor vid Stockholms universitets Institute for International Economic Studies och flitig OECD-ekonom bidrog han till att forma en ny generation ekonomer och drev på en internationell förskjutning mot neoklassiska och nyliberala idéer.³ Som initiativtagare, ledamot och sedermera ordförande i den svenska ekonomipriskommittén använde han sin position för att ge internationell prestige åt ekonomer, i huvudsak nyliberala och neoklassiska, som varit centrala för hans eget tänkande.⁴ Att hans idéer fick stort genomslag i svensk politik visades inte minst genom Lindbeckkommissionens slutrapport från 1993, vars 113 förslagspunkter till stora delar genomfördes och kom att påverka den politiska utvecklingen från 1990-talet och framåt.⁵ Rapporten kan ses som en kulmination av idéer Lindbeck hade börjat formulera redan under 1950- och 1960-talen, vilket understryker vikten av att i en genealogi över svensk nyliberalism blicka långt före 1980- och 1990-talens politiska omvandlingar.

I den här artikeln studerar jag Lindbecks tidiga författarskap, från det sena 1950-talet till slutet av 1960-talet, en period som ofta förknippas med den svenska välfärdsstatens expansion och socialdemokratiens hegemoniska ställning. Under denna tid var Lindbeck aktiv inom Socialdemokraterna, men hans ekonomiska tänkande utgick i högre grad från neoklassisk teori än från keynesiansk makroteori, som då dominerade partiet och svensk nationalekonomi. Samtidigt framstod nyliberala idéer i växande utsträckning som attraktiva verktyg för att hantera samtida samhällsproblem.⁶ Särskilt starkt influerad var Lindbeck av Friedrich von Hayeks idé om marknaden som en överlägsen informationsprocessor – en mekanism för att koordinera decentraliserad kunskap i komplexa samhällen. De problemformuleringar han utvecklade under 1950- och 1960-talen kan, som jag kommer att visa, förstås i relation till idéer som först formulerades

i de österrikiska debatterna på 1920-talet om marknadens kunskapsfunktion och planeringens begränsningar. Detta är ett exempel på att Lindbecks betydelse inte främst vilade på originella teoretiska insatser, även om hans teorier om outsiders och insiders visade på ett visst mått av originalitet och fick genomslag, utan på hans roll som förmedlare och översättare av nyliberala idéer om statlig styrning – i Friedrich von Hayeks ord, som en ”second-hand dealer of ideas”⁷, ett uttryck Hayek använde för att beskriva intellektuella som inte själva utvecklar nya idéer, utan sprider och populariserar andras.

Marknaden som problem och lösning

Som jag nämnt ovan är syftet med denna artikel är att analysera hur Assar Lindbeck under 1950- och 1960-talen formulerade och omformade (re-artikulerade) begreppet marknad – en period som var formativ både för hans intellektuella utveckling och för den svenska välfärdsstatens diskursiva villkor. Artikeln undersöker hur marknaden etableras som ett centralt organiserande begrepp i Lindbecks texter, hur dess betydelser förskjuts i relation till samtidens politiska och ekonomiska problem, och hur den knyts till en bredare nyliberal konstellation av styrningsteknologier.

Analysen utgår från två övergripande frågor:

- Hur konstrueras marknaden i Lindbecks texter? Detta inkluderar dess definition, de funktioner den tillskrivs i samhällsstyrning och dess artikulation i relation till jämlikhet, konkurrens och konsumtion.
- Vilka aktörer ges auktoritet att tolka och översätta marknadens signaler till legitim kunskap? Här undersöks hur denna auktoritet kopplas till uttryck om subjektivering, disciplinering och lärande.

Genom att besvara dessa frågor bidrar artikeln till forskningen om nyliberalismens idéhistoria, särskilt dess svenska förgrening, genom att belysa hur marknaden i Lindbecks författarskap omformas från en sfär för ekonomiskt utbyte till en epistemisk och moralisk ordningsprincip, anpassad till en socialdemokratisk välfärdsstat och korporativa strukturer.

På så sätt positionerar sig artikeln som en form av *history of the present*: en idéhistorisk undersökning där det förflutna inte bara berättas, utan används för att analysera hur samtida politiskt och ekonomiskt tänkande bär spår av – och fortlöpande omformulerar – idéer med långa och komplexa genealogier.

Artikeln är disponerad på följande sätt. Först diskuterar jag hur nyliberalism kan definieras som analytiskt begrepp. Därefter följer en kronologisk analys av tre debatter som var särskilt formativa för Lindbecks

författarskap: debatten om den socialdemokratiska framtiden 1959, bostadsdebatten 1963 och slutligen mötet med den nya vänstern under sextiotalets slut. Som huvudkällor använder jag Lindbecks debattartikel "Att förutse utvecklingen" (1959), boken *Bostadsbristen* (1963) samt hans texter om den nya vänstern under det sena 1960-talet, kondenserade i *The Political Economy of the New Left: An Outsider's View* (1971).

Vad är nyliberalism?

I denna artikel läser jag Assar Lindbeck som en nyliberal författare. Ett sådant perspektiv förutsätter att nyliberalism definieras som ett analytiskt begrepp snarare än som ett politiskt slagord.⁸

I svensk forskning har den nyliberala omställningen ofta beskrivits med termen *marknadisering*, förstådd som en process där statens inflytande gradvis minskar till förmån för marknaden. Andersson m.fl. uppmärksammar att det nyliberala marknadsbegreppet rymmer flera definitioner, men de fördjupar sig inte i hur dessa kommer till uttryck i praktiken.⁹ Det är denna lucka som min studie tar fasta på, genom att analysera hur marknaden omformas och används i en specifik svensk kontext. En mer avgränsad tolkning av nyliberalism som marknadisering, där fokus ligger på statligt tillbakadragande, riskerar däremot att osynliggöra viktiga drag i nyliberalismen som styrningsrationalitet – en rationalitet som sträcker sig långt bortom rent ekonomiska frågor.¹⁰ Kritiken mot föreställningen om nyliberalism som en process av marknadisering och statlig reträtt har haft stort genomslag i internationell forskning, men har ännu inte fått samma fäste i svensk samhällsdebatt och forskning.¹¹

Med inspiration från Michel Foucaults läsning av nyliberalismen menar jag att det är mer träffsäkert att förstå nyliberalismen som en särskild form av styrningsrationalitet – *governmentality* – som omfattar såväl statens omformning som de incitamentsstrukturer som ska få individer att spontant, effektivt och optimalt styra sig själva.¹²

Forskningsfronten visar att nyliberalismen utgör en heterogen idétradition som ofta tar sig uttryck i hybridformer, starkt präglade av sin rumsliga och historiska kontext. Inom denna tradition råder långt ifrån konsensus – många nyliberala tänkare har stått i öppen konflikt med varandra, även i fråga om grundläggande utgångspunkter. Det gäller exempelvis hur statens storlek och uppgifter definieras och motiveras, hur monopolproblemet formuleras, samt hur demokratins roll i förhållande till marknaden konstrueras.¹³

Quinn Slobodian har visat att nyliberaler trots dessa skillnader förenas i en gemensam vision: att statens kärnuppgift är att skydda marknader från demokratiskt inflytande. Samtidigt råder olika grader av skepsis mot

demokratin inom traditionen. Vissa, såsom James Buchanan, betraktar den som ett nödvändigt ont – något som måste begränsas för att säkra äganderätt och marknadsstyrning.¹⁴ Andra, som Friedrich von Hayek och Ludwig von Mises, har uttryckt en ännu djupare misstro mot demokratins kapacitet att upprätthålla en stabil marknadsordning. Hayek har exempelvis uttalat att han åtminstone i övergångssituationer föredrar en liberal diktatur framför en socialistisk demokrati.¹⁵

Trots dessa motsättningar menar jag att forskningsläget pekar ut tre centrala idékomplex som kan förstås som en form av minsta gemensam nämnare för nyliberalt tänkande – även om undantag naturligtvis förekommer. Samtidigt vill jag understryka att nyliberalism inte i första hand bör definieras utifrån de konkreta former den har antagit i olika politiska sammanhang, utan utifrån de logiker, den epistemologi och den ontologi som ligger till grund för dess styrningsrationalitet. Dessa grundläggande element kan i praktiken manifesteras sig på olika – ibland motstridiga – sätt, beroende på kontext.¹⁶ Samtidigt vill jag understryka att nyliberalismen även är historiskt föränderlig. De tre idékomplex jag här presenterar är dock, i olika former, mer eller mindre konstanta över tid och kan spåras även i den version av nyliberalism som Assar Lindbeck började närma sig redan under sitt tidiga författarskap på 1950-talet.¹⁷

Marknaden som informationsprocessor

Det första idékomplexet är sannolikt det mest grundläggande. Det kan spåras till Friedrich Hayek – den person som kanske mer än någon annan kan beskrivas som nyliberalismens gulfader – och bygger i sin tur vidare på idéer utvecklade av Ludwig von Mises. Idékomplexet kan förstås som en epistemisk position, eller en grundläggande epistemologi, som utgår från att marknaden är den mest effektiva informationsprocessorn som mänskligheten känner till.¹⁸

Positionen vilar på ett ontologiskt antagande om att information i avancerade samhällen alltid – och nödvändigtvis – är decentraliserad, implicit eller, med Hayeks ord, ”tyst inbäddad i traditioner och sedvänjor”¹⁹. I ett sådant sammanhang är konkurrensutsatta marknader, och i synnerhet prissignaler, det mest effektiva – eller möjligtvis det enda möjliga – sättet att samla in, koordinera och överföra information. Priser fungerar här som mekanismer för att överföra kunskap om människors preferenser i en situation där resurserna är begränsade.²⁰

Denna idé har historiskt satt nyliberaler i skarp kontrast till förespråkare av planeringsbaserad styrning – exempelvis genom vetenskapliga modeller – vilket under den direkta efterkrigstiden utgjorde den dominerande föreställningen i stora delar av Västeuropa och Nordamerika. Just

under denna period började nyliberaler organisera sig institutionellt, bland annat genom Mont Pelerinssällskapet, som kom att fungera som en internationell plattform och en brygga mellan olika nyliberala strömningar. Dessa fick senare skilda uttryck i exempelvis den amerikanska Chicagoskolan (Milton Friedman, Gary Becker, Ronald Coase), Virginias skolan (James Buchanan, Gordon Tullock) och den tyska ordoliberalas skolan (Wilhelm Röpke, Walter Eucken), för att nämna några.²¹

På många sätt kan denna epistemologi förstås som ett försök, från kretsen kring Ludwig von Mises och Friedrich von Hayek, att redan på 1920-talet vetenskapligt motbevisa socialismens grundläggande funktionssätt – i synnerhet i den mån den byggde på ekonomisk planering. I deras ögon var inte bara socialismen oönskvärd, utan också praktiskt omöjlig. Det handlade om att visa att central planering inte kunde ersätta marknadens spontana informationsordning.²²

Den tidiga nyliberalismen formulerades i en specifik politisk kontext: det habsburgska imperiets sammanbrott, som tidigare hade garanterat en viss marknadsordning fri från demokratiskt inflytande, och den politiska oro och hot mot den privata äganderätten som präglade det efterföljande Österrike. Mises och Hayek verkade här inte bara som akademiker, utan också som rådgivare och politiska aktörer, och deras försvar för marknadens kunskapsfunktion var från början en direkt reaktion på socialismens politiska och epistemologiska anspråk.²³ Efter börskraschen 1929 – som enligt Pierre Dardot och Christian Laval ledde till en diskursiv kollaps av den klassiska liberalismen, sönderdriven mellan *laissez-faire*-principer och en framväxande socialliberalism – blev det uppenbart för kretsen kring Hayek och Mises att det inte ens var möjligt att förutse marknadens konjunkturcykler eller på ett tillförlitligt sätt kunna göra ekonomin förståelig. Detta bidrog till att marknaden började förstås som den enda tillförlitliga mekanismen för att formulera legitima sanningsanspråk i samhällsstyrningen. Samtidigt kvarstod en central spänning inom den nyliberala traditionen: vem ges auktoritet att tolka marknadens signaler?²⁴

En viktig del av svaret på denna fråga har inom Chicagoskolans nyliberala tradition formulerats genom idén om *konsumentsuveränitet*. Här tolkas marknadens prissignaler inte bara som indikatorer på utbud och efterfrågan, utan som uttryck för individens demokratiska vilja. Chicagoskolans ekonomer utvecklade denna idé för att ge marknadsstyrning en demokratisk legitimitet: konsumtionsval framställdes som demokratiska handlingar, uttryck för preferenser och värderingar, vilket innebar en förskjutning av den demokratiska arenan från traditionellt valdeltagande, eller andra former av kollektiv politisk mobilisering som i socialistiska och socialdemokratiska samhällsvisioner, till individuella konsumtionsbeslut.²⁵ Denna omtolkning av demokrati innebar också en omformulering

av medborgarskapet, där medborgaren i första hand konstruerades som konsument, och samhällsdeltagande mättes i termer av marknadsengagemang snarare än politisk organisering.

Staten som den konkurrensutsatta marknadens garant

Det andra idékomplexet har att göra med att konkurrensutsatta marknader och prissignaler aktivt måste konstrueras för att tjäna all statlig styrning. Som Jamie Peck formulerat det kan nyliberalismen förstås som ett projekt som syftar till att erövra staten, omdefiniera dess uppgifter och göra den kapabel att agera efter en företagsliknande logik.²⁶ Staten ska med andra ord inte avskaffas, men styras som om den vore ett konkurrensutsatt företag.²⁷ En kärna i nyliberal styrning är att den konkurrensutsatta marknadens logik – särskilt dess prissignaler – bör fungera som modell för effektiv styrning.²⁸

Nyliberalismen handlar dock inte enbart om att överföra marknadens logik till nya samhällssfärer – den förutsätter i vissa fall existensen av sfärer som inte är organiserade enligt marknadsprinciper (exempelvis familjen och delar av civilsamhället). Dessa icke-marknadssfärer kan framstå som undantag, men spelar ofta en avgörande roll för att möjliggöra och legitimera konkurrensens, där vissa ibland slås ut, och marknadens funktion på andra områden.²⁹

Men här blir konkurrens ett centralt begrepp som skiljer den nyliberala marknadstanken från såväl klassisk och neoklassisk som keynesiansk ekonomi, där marknaden främst förstås som en plats för varuutbyte mellan nyttomaximerande individer. Inom den nyliberala idétraditionen är marknaden snarare en plats för konkurrens som i sin tur möjliggör optimal informationshantering.

Att tolka nyliberalism som en form av marknadsliberalism – eller beskriva dess samhälleliga genomslag enbart som en process av marknadsisering – riskerar därför att bli otillräckligt. En sådan tolkning förutsätter att begreppet *marknad* är stabilt och entydigt över tid, samtidigt som en av nyliberalismens mest centrala innovationer just var att omformulera vad en marknad är, hur den fungerar och vilken roll den bör spela i samhället.³⁰

Som Ben Jackson och Zofia Sempłowska har visat har många nyliberaler dessutom hyst en uttalad skepsis mot föreställningen att en social ordning kan grundas på strikt ekonomisk rationalitet. Det finns inom nyliberalismen en ambivalens inför ekonomism, och en återkommande insikt om att renodlad kapitalism i sig inte utgör ett tillräckligt fundament för social sammanhållning eller legitim styrning. Nyliberalismen är därför inte en rationalitet som uteslutande hanterar *det ekonomiska*, utan ett bredare styrningsprojekt som selektivt och med statens hjälp mobiliserar

och (re)konstruerar olika normer, ideal och ordningsprinciper – ibland också utanför marknaden.³¹

Entreprenörism som lösning

Det tredje idékomplexet rör föreställningen att människors entreprenörskap och innovationskraft har potential att lösa mänsklighetens problem – förutsatt att de ges rätt verktyg genom en aktiv och medveten statskonst. Nyliberalism bör därmed inte – vilket även de tidigare idékomplexen visat – förväxlas med den klassiska liberalismens *laissez-faire*-ideal, där marknaden betraktas som en fristående, naturlig och självgående sfär som bör lämnas i fred. Tvärtom bygger nyliberalismen på en konstruktivistisk syn på samhället, marknaden och den mänskliga naturen. Varken konkurrens, rationella subjekt eller fungerande marknadsrelationer antas existera naturligt. De måste i stället aktivt *konstrueras* genom institutionell design, politisk lagstiftning och långsiktig styrning.³²

Michel Foucault fångar detta tydligt i sin läsning av hur *homo oeconomicus* förändras från den klassiska till den nyliberala traditionen. I klassisk ekonomi betraktas den ekonomiska människan som en nyttomaximerande aktör i ett system av utbyte, grundat i behov. Inom nyliberalismen, däremot, framträder *homo oeconomicus* som en entreprenör – inte bara i ekonomisk mening, utan som en individ som ständigt investerar i, producerar och formar sig själv. Som Foucault formulerar det: "homo oeconomicus is an entrepreneur of himself, being for himself his own capital, being for himself his own producer, being for himself the source of [his] earnings".³³ Detta subjekt är inte ett naturligt faktum, utan resultatet av styrning. Det är här *governmentality* – styrningens konst, eller *conduct of conduct* – kommer in. Genom att utforma system av incitament, normer och ansvar skapas subjekt som internaliserar kraven på ständig anpassning, självoptimering och prestationsförmåga, som samtidigt aldrig kan tas för given, men kräver ständig statlig vaksamhet och intervention.³⁴

Chicagoekonomen Gary Beckers teori om humankapital utgör ett tydligt exempel på detta. Här framstår individen som ett humankapital att investera i, en aktör som måste lära sig att agera rationellt på en marknadsplats som omfattar hela livet: arbete, utbildning, familjebildning, hälsa. Subjektet blir därmed styrbart genom omgivningen – en omgivning som genom rätt utformade incitamentsstrukturer ska forma individer till att fatta "fria" beslut i enlighet med nyliberala normer. Ur ett *governmentality*-perspektiv innebär detta att styrning inte främst sker genom förbud eller direktiv, utan genom en rationell moralisk ram där individen uppmanas att frivilligt ta ansvar för sin egen optimering i en ständigt föränderlig värld.³⁵

Den socialdemokratiska debatten

De tre idékomplexen kan urskiljas redan i Lindbecks tidiga författarskap, där de får sin form i dialog med samtidens politiska och ekonomiska problem. För att förstå hur dessa resonemang växte fram behöver vi först placera Lindbeck i den historiska kontext där han verkade, innan vi rör oss vidare till de debatter som kom att bli särskilt formativa för hans författarskap.

Det är oklart exakt när Assar Lindbeck först kom i kontakt med nyliberala idéer eller hur denna påverkan tog form. Jenny Andersson har visat att Lindbeck läste och citerade Friedrich Hayeks idéer om kunskapsproblemet redan under 1950-talet, och spår av Hayeks tänkande återfinns i Lindbecks tidiga författarskap.³⁶ Detta märks bland annat i den socialdemokratiska debatten om välfärdsstatens framtid under det sena 1950-talet, där Lindbeck lyfte fram marknadens förmåga att låta människor uttrycka sina preferenser och uppfylla sina begär.³⁷ Denna beskrivning stod i kontrast till den dominerande efterkrigsföreställningen om ”den rationelle konsumenten”, som antogs agera utifrån givna och stabila preferenser. Än tydligare blev skillnaden gentemot de paternalistiska idéer som växte fram under samma period, där konsumenterna framställdes som skyddsbehövande gentemot marknadens risker – en syn som kom att dominera svensk politik fram till 1970-talet.³⁸

Den politiska diskursen i 1940-talets Sverige präglades starkt av en debatt mellan förespråkare för marknadsekonomi å ena sidan och anhängare av en mer statligt planerad ekonomi å den andra. Det var i denna debatt som Friedrich von Hayek för första gången introducerades i svensk offentlighet, anförd av liberala politiker, ekonomer och publicister som Bertil Ohlin, Herbert Tingsten och Erik Lundberg. Introduktionen möjliggjordes bland annat genom att Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) redan 1944 lät översätta Hayeks *Vägen till trälldom*, som ett sätt att skyndsamt finna ett mer anglosaxiskt präglat alternativ när det stod klart att Nazityskland stod på branten till sammanbrott.³⁹

På den planeringsinriktade sidan stod framträdande socialdemokratiska politiker och ekonomer som Ernst Wigforss, Gunnar Myrdal, Gösta Rehn och Rudolf Meidner. De argumenterade för att staten skulle spela en aktiv och samordnande roll i ekonomin – en hållning som hämtade legitimitet både från krigstidens mobiliseringspolitik och från en keynesianskt inspirerad tro på möjligheten att styra konjunkturer och säkra full sysselsättning.⁴⁰

Enligt LO-ekonomen Rudolf Meidner ledde denna debatt till att arbetarrörelsen under 1950-talet övergav idéer om planekonomi och omfattande nationaliseringar. Marknadsliberala idéer fick därmed ett visst

fotfäste inom socialdemokratien – även om mer planeringsinriktade alternativ inte blev helt marginaliserade.⁴¹ Det var i detta sammanhang Assar Lindbeck, som hade växt upp i en framstående socialdemokratisk familj i Luleå, som Uppsalastudent, själv blev aktiv inom socialdemokratien, i en tid då kapitalism, marknadsekonomi och progressiv välfärdspolitik under en relativt kort period hade kommit att uppfattas som i hög grad kompatibla med arbetarrörelsens mål.⁴²

Det är viktigt att understryka att Lindbeck inte genomgick något tydligt ideologiskt skifte från keynesianism till nyliberalism, i kontrast till många andra inom samtida socialdemokratiska kretsar. I stället framstår han redan tidigt i sin karriär som tydligt inspirerad av neoklassisk teori. Perioden 1957 till 1959 framstår som formativa år för Assar Lindbeck. Under denna tid genomförde han ett utbyte i USA, med vistelser vid Yale och University of Michigan.⁴³ Offer och Söderberg har visat hur Lindbeck där imponerades av hur liberala ekonomer lyckades anpassa keynesianska argument till ett ramverk som utgick från marknadsoptimalitet. Lindbeck återvände till Sverige med en internaliserad vision av marknaden som en övergripande samhällsmodell – inte bara för ekonomin, utan för samhällsorganisation i stort.⁴⁴ Samtidigt är det långt ifrån självklart vad *marknaden* i detta sammanhang faktiskt betecknar. Det blir därför nödvändigt att undersöka vilka specifika former och funktioner Lindbeck tillskrev marknaden, särskilt i relation till hur den föreställdes samspela med staten och det omgivande samhället.

Marknadens roll

Väl tillbaka i Sverige trädde Lindbeck fram som en tydlig röst i den interna socialdemokratiska debatten. I en debattbok med unga socialdemokratiska röster från 1959 ifrågasatte han den gängse föreställningen om att marknaden stod i motsättning till staten. Tvärtom hävdade Lindbeck att det borde vara ett av statens främsta ansvarsområden att skapa och upprätthålla fungerande marknader. Detta, menade han, skulle leda till en utrensning av ineffektivitet samtidigt som individers behov och begär som konsumenter skulle kunna tillgodoses på ett mer ändamålsenligt sätt. Här ligger han nära det som Olsen beskriver som en central nyliberal strategi: att framställa marknaden som en demokratisk arena genom konsumtionsval. Hos Lindbeck tar dock denna tanke form i ett sammanhang där marknaden inte ersätter staten, utan där staten blir dess främsta arktekt och garant.⁴⁵

Den marknad som Lindbeck beskriver i boken kännetecknas i första hand av en konkurrenslogik snarare än av varu- och tjänsteutbyte. Här ligger han nära Hayek, vars tänkande han redan, vilket jag diskuterat ovan,

tagit intryck av. Marknadens centrala funktion är inte i första hand att möjliggöra handel, utan att skapa ett system av incitament, där aktörer tvingas agera effektivt, anpassa sig och göra val utifrån begränsade resurser. I linje med detta argumenterar Lindbeck för att prismekanismen är överlägsen andra former av samordning, eftersom den på ett effektivt sätt förmedlar information om individers önskningar och preferenser.⁴⁶

Samtidigt understryker Lindbeck att marknaden endast kan fungera med aktiv statlig styrning, eftersom marknadsaktörer ständigt riskerar att agera monopolistiskt och därmed hota konkurrensens själva existens. Trots att han ofta framstår som en tydlig förespråkare för marknadslösningar tar han alltså avstånd från laissez-faire-modellen, som han i sammanhanget kallar "ekonomisk liberalism". I likhet med andra nyliberaler är det därför inte, trots en positiv syn på marknaden, en återgång till klassisk liberalism han förespråkar, utan något annat.⁴⁷

Den vision Lindbeck formulerar ligger nära den Hayekianska nyliberalism som tidigare beskrivits – där marknaden förstås som en informationsprocessor, kapabel att koordinera mänskligt handlande i ett komplext samhälle. I denna vision är marknaden inte bara ett effektivt sätt att allokera resurser, utan ett epistemiskt verktyg för styrning. Den sociala komplexiteten, de spridda begären, och den individuella kunskapens fragmentering gör, enligt Lindbeck, marknadsstyrning överlägsen politisk planering.⁴⁸

Det är dock en förenkling att, som Offer och Söderberg, säga att Lindbeck såg marknaden som en mall för hela samhället. Snarare artikulerar han en vision där marknaden – under förutsättning av en aktiv stat – fungerar som en modell för hur samhället kan styras. Intressant nog presenterar han denna vision inte som ett brott med socialdemokratin, utan som en möjlig tredje väg – ett sätt att modernisera och effektivisera socialdemokratiens grundläggande ambitioner, där förvaltandet av den starka staten uttrycks som en central aspekt. Detta visar också att det inte är orimligt att nyliberalt tänkande kunde framstå som attraktivt för en socialdemokrat under denna period.⁴⁹

Ojämlighetens problem och hayekianismens gränser

Trots att den modell Lindbeck förespråkar i sin debattbok från 1959 på flera epistemologiska punkter liknar Friedrich von Hayeks tänkande, finns också betydande skillnader. Mest påtagligt är att Lindbeck, till skillnad från många nyliberaler, artikulerar ojämlikhet som ett centralt samhällsproblem som måste bekämpas.⁵⁰ Där Hayek tenderar att betrakta ojämlikhet som en nödvändig drivkraft för ekonomiska incitament och framsteg, insisterar Lindbeck på att marknadsvänliga åtgärder – som till exempel

en total avreglering av hyresmarknaden – i första hand ska komma låginkomsttagare till del.⁵¹

Eftersom Lindbeck problematiserar ojämlikhet inom en ram som i mycket liknar den hayekianska, förtjänar denna position en närmare granskning. Återkommande i Lindbecks argumentation är påståendet att prismekanismen i själva verket gynnar de mindre bemedlade. Det är en central punkt i hans försök att legitimera marknadslösningar inom en socialdemokratisk diskurs, där arbetslöshet snarare än ojämlikhet utgör det primära politiska problemet. I denna kontext blir marknaden inte ett hot mot jämlikhet, utan ett instrument för att nå socialpolitiska mål på ett mer effektivt sätt.

Samtidigt vänder sig Lindbeck mot vissa föreställningar om jämlikhet – särskilt sådana som innebär att individers konsumtionsval bör likriktas eller begränsas för att uppnå materiell likhet. Han försvarar rätten till individuella val, till exempel vad gäller mat, bostad och livsstil, och menar att marknaden utgör den mest effektiva mekanismen för att förmedla information om människors preferenser till producenter. Konsumtionshandlingen får därmed en dubbel funktion: den är både ett uttryck för individens frihet och ett sätt att styra produktionen mot vad som skulle kunna beskrivas individers (eller familjers) begärsuppfyllelse.

Lindbeck ansluter i huvudsak till den nyliberala idén om konsumentsoveränitet, men formulerar den i en villkorad form. Som jag diskuterat ovan var konsumentsoveränitet för många nyliberala ekonomer ett sätt att ge marknadsstyrning demokratisk legitimitet. Hos Lindbeck möter denna idé dock vissa gränser: han framhåller exempelvis alkoholkonsumtion som ett område där staten måste agera paternalistiskt, i syfte att skydda både individen och samhället från negativa konsekvenser. På så sätt försvarar han marknads informationsfunktion och individens rätt att välja – men med tydliga reservationer, i kontrast till de under 1950-talet mer dominerande föreställningarna om konsumenten som ett skyddsvärt subjekt som måste försvaras från marknaden.⁵²

Lindbeck hänvisar inte uttryckligen till Hayek, men hans resonemang ligger nära Hayeks epistemiska ställningstagande att marknaden har en överlägsen kapacitet att aggregera och förmedla information – ett argument han använder som grund för att legitimera marknadsstyrning inom många samhällsområden.

Statens roll och marknads gränser

Samtidigt accepterar Lindbeck, i likhet med flera nykeynesianska ekonomer han förefaller ha influerats av under sin tid i USA, vissa grundläggande keynesianska postulater. Det gäller inte minst hur statens roll

artikuleras i att stabilisera konjunkturcykler, säkerställa långsiktig tillväxt och hantera den instabilitet som Lindbeck betraktar som utmärkande för den privata sektorn. Den nykeynesianska ramen kom här att fungera som en brygga mellan traditionell keynesianism och nyliberalism, genom att kombinera en fortsatt aktiv statlig roll med en stark betoning på marknadens konkurrenslogik och informationsfunktion. Detta får dock inte, enligt Lindbeck, ske på ett sätt som hotar marknadens konkurrenslogik eller underminerar dess funktion som informationsprocessor.⁵³

Lindbeck erkänner också att marknaden inte erbjuder lösningar på all form av statlig styrningsproblematik. Vissa samhällssfärer lämpar sig inte för marknadsstyrning – ett faktum han hanterar genom att föreslå att särskilda expertkommittéer ska få i uppgift att avgöra var och när marknadslösningar är lämpliga. Det är en intressant insikt, eftersom den avslöjar en epistemisk position där experter – snarare än marknaden – ges auktoritet att definiera gränserna för marknadens tillämpbarhet. Ett exempel Lindbeck själv lyfter fram är miljö- och utsläppsproblematik, ett område där han menar att marknaden inte själv kan reglera framgångsrikt utan aktiv statlig intervention.⁵⁴ Denna insikt kom senare att få stor betydelse för hans författarskap, där just miljöfrågan ofta behandlas som ett dilemma, i synnerhet med tanke på att det ofta användes som argument av de som var motståndare till marknadslösningar.⁵⁵

I ljuset av samtidens svenska ekonomisk-politiska debatt blir Lindbecks position tydligare. Mot honom stod framträdande företrädare för en mer planeringsinriktad linje, som Ernst Wigforss, Gunnar Myrdal och Rudolf Meidner, vilka betonade statens ansvar att styra konjunkturer, säkerställa full sysselsättning och motverka ojämlikhet genom offentligt ägande och ekonomisk demokrati. Medan dessa röster såg marknaden som ett potentiellt hot mot jämlikhet och social sammanhållning, artikulerade Lindbeck marknaden som en lösning på samma problem – under förutsättning av aktiv statlig styrning.

Lindbecks förslag på marknadsorienterad styrning sträcker sig bortom frågan om statens roll i traditionell mening. Den kopplas i stället till hans tolkning av vad socialdemokrati är och bör vara. När Lindbeck formulerar sin version av socialdemokratien gör han det genom att knyta den till begreppet *aktiv och effektiv statsmakt* – ett begrepp som i hans tänkande innebär att staten bör inriktas på att (åter)skapa effektiva marknader.⁵⁶

Att vara socialdemokrat innebär i detta sammanhang inte att motsätta sig marknadsekonomin, utan att motsätta sig *laissez-faire* och samtidigt försvara statens ansvar att etablera och skydda konkurrens. För Lindbeck, som i sammanhanget uttrycker en tydlig kritik mot idéer om ekonomisk demokrati, planering och offentligt ägande, framstår den nyliberala modellen med indirekt styrning genom prissignaler och konkurrens som helt

förenlig med hans vision om socialdemokratin. Denna förenlighet ligger i att båda traditionerna – på olika sätt – betonar behovet av en stark stat.

I Lindbecks perspektiv är staten inte bara ett instrument för att mildra marknadens negativa effekter, såsom ökad ojämlikhet, utan också ett verktyg för att motverka de monopolistiska tendenser som hotar konkurrensens funktion. Ett talande exempel är hans ståndpunkt att inkomstskillnader främst beror på *bristande konkurrens*. Här visar Lindbeck hur staten – genom aktivt arbete för att (åter)skapa fungerande marknader – kan främja mål som ökad jämlikhet, utan att ta till varken planering eller direkt omfördelning.⁵⁷

I detta avseende formulerar Lindbeck en syn på hur konkurrensutsatta marknader producerar spontan ordning – i likhet med Hayeks tänkande – men utan att ojämlikhet ses som en nödvändig drivkraft. Tvärtom betraktas ojämlikhet som ett centralt styrningsproblem, som bäst hantearas genom att säkerställa effektiv konkurrens och utbildning, snarare än genom omfördelning.

Lindbecks socialdemokratiska vision

Sammanfattningsvis kan Lindbecks bidrag förstås som ett försök att formulera en effektiv styrningsrationalitet för en socialdemokratisk blandekonomi, där marknaden fungerar som norm snarare än en renodlad mall. Två problem driver hans författarskap: hur jämlikhet kan förenas med neoklassiska principer om paretooptimalitet, som utesluter omfördelning på någon annans bekostnad, och hur styrning kan utformas i en osäker framtid.⁵⁸ I båda fallen utgör konkurrens, prismekanism och humankapital centrala lösningar – inte som uttryck för *laissez-faire*, utan som instrument för statligt organiserad marknadsstyrning utifrån konkurrensprinciper.

Lindbeck artikulerar sin vision som en socialdemokratisk *tredje väg*, där marknader inte ses som motsats till staten, utan som beroende av aktivt statligt ingripande för att fungera. Samtidigt riktas en tydlig antagonistisk kritik mot planering, offentligt ägande och ekonomisk demokrati. Lindbeck positionerar sig därmed i konflikt med dominerande keynesianska tolkningar av blandekonomin, genom att omformulera marknaden från ett hot till en lösning på socialdemokratins centrala problemformuleringar.

Detta innebär att marknadslösningar inte artikuleras som teknokratiska verktyg bland andra, utan som epistemiskt överlägsna. Även konsumtion ges en särskild betydelse – som ett uttryck för individuella begär och som en informationskanal snarare än något som bör hämmas. Lindbecks användning av marknadens konkurrenslogik som svar på jämlik-

hetsproblemet, utan att åberopa omfördelning, visar på en tydlig närhet till nyliberalt tänkande, även om han själv aldrig refererar till nyliberala tänkare.

Bostadsbristen

Efter att ha diskuterat Lindbecks socialdemokratiska vision från det sena femtiotalet, där han inspirerades av Hayeks marknadsdefinition men anpassade den till en svensk kontext där ojämlikhetsfrågan stod i centrum, vänder jag mig nu till hans första större bidrag till svensk offentlig debatt. Det kom 1963, genom arbetet vid IUI (Industrins utredningsinstitut), med publiceringen av *Bostadsbristen*, som Jenny Andersson beskriver som ”ett vägskäl i den svenska nyliberalismens idéhistoria”, särskilt eftersom den utmanade keynesianska idéer om att subventioner kunde lösa bostadsbristen.⁵⁹

Det bör noteras att bostadsfrågan vid denna tid utgjorde ett centralt fält för den växande diskussionen om planeringens framtid. Många tongivande experter, liksom offentliga och statliga rådgivare, förespråkade då planering som lösning på de akuta bostadsproblemen i ett Sverige präglad av snabb befolkningstillväxt.⁶⁰ Bostadsfrågan kan därmed förstås som en symbolisk och praktisk stridszon mellan förespråkare av planering (som paret Myrdal) och deras kritiker.

De centrala argumenten i *Bostadsbristen* kan ses som en vidareutveckling av Lindbecks tidigare resonemang om prismekanismens betydelse inom bostadssektorn, som han först artikulerade i den interna socialdemokratiska debatten under slutet av 1950-talet. Boken, som skrevs innan Lindbeck disputerat, författades tillsammans med ekonomerna Ragnar Bentzel och Ingemar Ståhl – två kollegor som skulle komma att bli nära samarbetspartners under hela Lindbecks karriär. Deras samarbete fortsatte bland annat inom Nobelkommittén, där Bentzel tjänstgjorde tillsammans med Lindbeck mellan 1969 och 1986, och Ståhl mellan 1981 och 1994.⁶¹

På liknande sätt som Milton Friedman och George Stiglers pamflett *Roofs or Ceilings* från 1946 – som dock inte refereras i boken – argumenterar *Bostadsbristen* för en avreglering av hyresmarknaden. Det som däremot särskiljer Lindbeck och hans medförfattare från sina amerikanska motsvarigheter är att de samtidigt argumenterar för att staten har ett ansvar att kompensera för negativa bieffekter, såsom ökad ojämlikhet.⁶² Detta visar återigen att ojämlikhet inte bara artikuleras som ett centralt styrningsproblem, utan behandlas inom en analysram där lösningarna formuleras i konkurrensens och den konkurrensutsatta marknadens logik, men där staten samtidigt ges ansvar att hantera de problem som marknadsstyrningen skapar – utan att tillgripa ekonomisk planering.

Medan Friedman och Stigler tenderar att betrakta sådana problem och bieffekter som ett nödvändigt ont – eller åtminstone som något som bör accepteras i konkurrensens namn – föreslår Lindbeck, Bentzel och Ståhl ett antal politiska åtgärder för att mildra effekterna av marknadshyror. De nämner exempelvis höjda skatter på fastighetsinkomster, förändrade generella bostadssubventioner, konsumtionsskatter på boende (såsom hyresskatt eller skattepåslag på hyreshöjningar), förändrade räntor, samt selektiva subventioner till särskilda hushållsgrupper och boendeformer.⁶³

Argumenten som framförs i *Bostadsbristen* är särskilt intressanta i det att de tydligt framhåller att effektiva marknadsreformer förutsätter omfattande statlig intervention. Detta understryker statens dubbla ansvar: inte bara att mildra marknadens negativa effekter, utan också att säkerställa att marknaden överhuvudtaget fungerar. I bokens argumentation artikuleras ett tydligt samband mellan välfungerande marknader och statlig handlingskraft, där staten framställs som en avgörande garant för att marknadsmekanismerna ska kunna upprätthållas.⁶⁴

I denna kontext består en central del av problematiseringen i att marknadsmekanismerna – i rådande form – inte fungerar. Statlig inblandning framstår därmed inte som ett reaktivt verktyg, utan som en konstitutiv förutsättning för att marknadslösningar över huvud taget ska kunna adressera samhälleliga problem. I denna linje ser vi också ett återkommande motiv hos Lindbeck: idén om den suveräna konsumenten. Här är det genom konsumtionens praktik – i samspelet mellan individuella begär och prismekanismer – som samhällets problem ges sina lösningar. Denna vision förutsätter dock inte bara aktiva, rationella konsumenter, utan också en stat som möjliggör deras handlande.

Lindbeck och hans medförfattares argumentation skulle dock inte vinna gehör. Bostadsbristen i Sverige hanterades i stället genom det så kallade miljonprogrammet – en statlig satsning på att bygga en miljon nya bostäder under en tioårsperiod, vilket faktiskt genomfördes. Satsningen framstår som särskilt ambitiös med tanke på att Sveriges befolkning då uppgick till cirka åtta miljoner och det totala antalet bostäder vid projektets början låg kring tre miljoner.⁶⁵

Trots detta kom bostadsfrågan och debatten om hyresreglering att förbli ett återkommande tema i Lindbecks författarskap. Den utgjorde en kritisk arena i diskussionen om relationen mellan planering och marknad. Det är också värt att uppmärksamma hur Lindbeck och hans kollegor fortsatte att utforska möjligheten att förena jämlikhet med marknadsstyrning, liksom med idén om den rationella, suveräna konsumenten. Föreställningen om välfungerande marknader kopplas här allt mer till förekomsten av en viss typ av subjekt som tillkännager sin vilja och sina begär genom konsumtionshandlingar på marknaden.

Även om de grundläggande argumenten i *Bostadsbristen* till stora delar påminner om dem som framfördes av Milton Friedman och George Stigler i *Roofs or Ceilings* från 1946, ges de här en ny inramning. I stället för att enbart framhålla marknadens informations- och styrningsfunktion som ett medel för ökad effektivitet, binds denna funktion också till målet om jämlikhet. Denna koppling, som saknas hos Friedman och Stigler, placerar argumentationen i en svensk socialdemokratisk kontext där marknadslösningar kan legitimeras som verktyg för att uppnå traditionella välfärds-mål med hjälp av en specifik föreställningen av marknaden som sätter konkurrens i centrum.

Lindbeck och den nya vänstern

Diskussionen om bostadsfrågan visar hur Lindbeck anpassade nyliberala idéer till en svensk kontext där ojämlikhetsfrågan stod i centrum. Nästa steg i analysen är hans möte med den nya vänstern, där samma idéer omformas ytterligare för att bemöta de problemformuleringar som växte fram under sextiotalets slut. Enligt historikern Kjell Östberg utgjorde socialdemokratins möte med den så kallade nya vänstern det första allvarliga hotet mot efterkrigstidens svenska samhällsmodell. Denna modell, som kännetecknades av marginalisering av kommunismen och andra radikala vänsterelement, och där den representativa demokratin positionerades som den självklara drivkraften bakom välfärdsstatens framväxt, hade fram till slutet av 1960-talet i breda kretsar betraktats som en obruten framgångssaga.⁶⁶

Konfrontationen med den nya vänstern – som ofta saknade den gamla vänsterns band till fackföreningsrörelsen och arbetarklassen – bemöttes inte med stöd, utan med avståndstagande. I stället för att ansluta sig till protesterna mot exempelvis Vietnamkriget, valde Socialdemokraterna att etablera egna fredsorganisationer. Denna konflikt nådde sin kulmen i maj 1968, då parallellt med händelserna i Paris, sammandrabbningar mellan polis och studenter inträffade i både Stockholm och Lund. Samtidigt lyckades antirasistiska demonstranter stoppa en tennismatch mellan Sverige och Rhodesia i Båstad. Även om protesterna var återhållsamma jämfört med internationella mått mätt, bidrog de till att skaka den svenska självbilden av politisk konsensus och harmoni.⁶⁷

Den intellektuella oro som följde i spåren av 1968 års protestvåg kom att få ett betydande inflytande på Assar Lindbeck. Men det är avgörande att notera att Lindbecks möte med den nya vänstern främst ägde rum i en amerikansk kontext. Vid Columbia University samarbetade Lindbeck med Foucault kallar ”den mest radikale av de amerikanska nyliberalerna”⁶⁸, Gary Becker – en ekonom han beskriver som ”kanske den ekonom i världen

som mest innovativt och framgångsrikt lyckats använda nationalekonomiska verktyg för att klargöra problem som tidiga behandlats i andra samhällsvetenskaper”.⁶⁹ Detta ideal, där ekonomen överskrider snävt ekonomiska frågor och uppträder som en slags samhällsexpert, tycks ha tilltalat Lindbeck, vars breda politiska intresse redan tidigare påverkat hans ekonomiska tänkande.

Beckers inflytande gjorde sig också gällande i den svenska kontexten. Lindbecks kollega Ingemar Ståhl, då rådgivare åt utbildningsdepartementet, använde humankapitalteorin som ideologisk grund för en omfattande reform av den svenska högskolepolitiken under mitten av 1960-talet. Ståhl har i efterhand stolt berättat hur en av socialdemokratins största reformer under decenniet i själva verket inspirerades av Chicago-skolan.⁷⁰

Lindbecks erfarenheter i USA inskränkte sig dock inte till mötet med Chicago-skolans ekonomer. Han påverkades också av den snabbt radikaliserade campusmiljön, präglad av växande protester mot USA:s krig i Vietnam. Även om Lindbeck i viss mån sympatiserade med några av studentrörelsens krav – som ett slut på Vietnamkriget, ökad jämlikhet och mer studentinflytande – avfärdade han kraftfullt deras metoder och politiska visioner. I en intervju med *Dagens Nyheter* i maj 1969 kallade Lindbeck studentrörelsen, på grund av deras civila olydnadsstrategier, för ”odemokratisk och därmed oacceptabel”.⁷¹

I sin självbiografi beskriver Lindbeck hur han våren 1969 tvingades fly från sitt kontor i Fayerweather Hall efter att aktivister från den nya vänstern försökt ockupera byggnaden. Han minns att han blev skrämmd av vad han uppfattade som studenternas ”fanatism”, och beskrev senare sin tid i Berkeley med syrlig ironi – Telegraph Avenue, ofta betraktad som motkulturens födelseplats, beskrivs som en ”absurd utomhusteater”.⁷² En kollega till Lindbeck gick ännu längre och kallade platsen för ”världens största mentalsjukhus” – ett citat Lindbeck gärna återger, vilket möjliggör en distansering från det han själv samtidigt ger uttryck för.⁷³

Lindbecks kritik av den nya vänstern var långt ifrån mild. Han menade att den, till skillnad från den äldre vänstern, övergivit sin skepticism mot borgerliga auktoriteter till förmån för en ny, ”vagt marxistiskt färgad” auktoritetstro, influerad av tänkare som Herbert Marcuse.⁷⁴ Genom att vända vänsterns auktoritetskritik mot den själv, artikulerade Lindbeck sin egen marknadsvänliga position som en form av sann anti-auktoritär hållning – en positionering som ytterligare legitimerade hans syn på marknaden som den centrala mekanismen för antiauktoritär samhällsorganisering.

Trots sin starka kritik mot den nya vänstern blev Lindbeck samtidigt intellektuellt fascinerad av den radikala studentrörelse som växte fram i dess kölvatten. Han ägnade därför betydande tid åt att lyssna på dess

argument, samla (och läsa) dess pamfletter och studera dess litteratur. Baserat på detta material höll Lindbeck 1969 en serie öppna föreläsningar om den nya vänstern vid Columbia, MIT och Berkeley. Enligt Lindbeck själv ska Paul Samuelson – den nykeynesianska ekonom som senare mottog Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 1970 – ha uppmärksammat föreläsningsserien och uppmuntrat honom att skriva en bok på ämnet.⁷⁵

Resultatet blev *Den nya vänsterns politiska ekonomi*, som publicerades på svenska 1970 och i engelsk översättning året därpå. Samma år publicerade Lindbeck även artikeln *Den nya vänsterns nationalekonomi*, som behandlade liknande teman.⁷⁶

Centralt för Lindbecks argumentation är att han erkänner att den nya vänstern lyfter relevanta frågor – särskilt kring jämlikhet, decentralisering och individens utrymme i byråkratiska system – men avfärdar dess lösningar som orealistiska och auktoritära. Där den nya vänstern enligt Lindbeck söker inspiration hos marxistiska tänkare som Marcuse, Gramsci och Mao, pekar han i stället mot ekonomer som Gary Becker och Jacob Mincer. Dessa representerar, enligt Lindbeck, en ny generation av nationalekonomer som med hjälp av humankapitalteori och incitamentstrukturer kan erbjuda lösningar på de samhällsproblem som den nya vänstern artikulerar, och som Lindbeck samtidigt erkänner, utan att överge den nyliberala konkurrens- och marknadslogiken.⁷⁷

Ett centralt problem, menar Lindbeck, är att individers preferenser inte fångas upp i centraliserade, byråkratiska system – en ståndpunkt som tydligt knyter an till den hayekianska epistemologi som ligger till grund för den nyliberala styrningsrationalitet som Lindbeck alltmer omfamnar. Lindbeck formulerar konflikten som ett val mellan två styrningsprinciper: marknad eller byråkrati – där vi i praktiken måste välja det ena framför det andra. Eftersom information är decentraliserad och fragmenterad, blir marknaden det enda rimliga sättet att koordinera produktion, fördela resurser och skapa incitament i ett komplext samhälle. Ju mer vi värderar decentralisering, desto starkare måste vi enligt Lindbeck försvara marknaden.⁷⁸ Därmed förkastar Lindbeck den nya vänsterns idéer om att den kalla kapitalismens byråkrati kan bemötas genom anti-konsumtionsideologi. Det är snarare, enligt Lindbeck, konsumtionen som erbjuder en slags emancipatorisk befrielse för de problem som den nya vänstern artikulerar.

Lindbeck bemöter även den kritik, främst formulerad av Herbert Marcuse, som menar att marknader producerar artificiella behov och manipulerar konsumenterna. Han vänder i stället på resonemanget: konsumtion är det enda tillgängliga sättet att uttrycka preferenser i ett fritt samhälle.⁷⁹ Prismekanismen framställs därför som en överlägsen informationsbärare, som inte bara allokerar resurser effektivt utan också översätter individers

önsknings till produktion utan behov av central planering. Här suddas, vilket Foucault lyfter fram i sin analys av Becker, gränsen mellan konsumtion och produktion delvis ut. Genom sina val tillfredsställer individen inte bara egna begär, utan bidrar också spontant till att forma den framtid som samhällets individer önskar sig.⁸⁰ Konsumtionen blir därmed ett medel för styrning: genom att uttrycka preferenser på marknaden deltar individen aktivt i samhällsorganiseringen, och lär sig samtidigt att agera som ett subjekt som gör "rationella" val i linje med samhällets behov. På så sätt artikuleras marknaden både som informationsmekanism och som styrningsinstrument, vilket ger den en demokratisk och emancipatorisk legitimitet i kontrast till planeringens paternalism.

Detta argument illustrerar också hur den version av nyliberalism som artikuleras här – i linje med min ursprungliga definition – i slutet av 1960-talet kunde uppfattas som bärare av en starkt emanciperande dimension. Genom att kontrasteras mot ett överbyråkratiserat och alienerande samhällssystem framställs marknaden som ett medel för att möjliggöra individens självförverkligande. I denna artikulering blir marknaden inte en begränsning av frihet, utan ett verktyg för att frigöra begär och forma ett subjekt som får tillgång till sin egen rationalitet genom konsumtionen. Det är i denna emanciperande logik som Lindbeck positionerar sitt försvar för marknadslösningar – inte som en ideologisk övertygelse i första hand, utan som ett praktiskt svar på det problematiserade i byråkrats oförmåga att uppfatta och respektera individers önskemål.

Ett annat centralt tema där Lindbeck svarar på den nya vänsterns kritik gäller ojämlikheten – en fråga han länge behandlat, men nu artikulerar på ett nytt sätt. Tidigare hade Lindbeck sökt lösningar inom neoklassisk teori, med fokus på konkurrens och utbildning snarare än omfördelning, då han ville undvika att bryta mot paretokriteriet. I mötet med den nya vänstern operationaliserar han dock Gary Beckers teori om humankapital som ett sätt att kombinera jämlikhet med respekt för privat äganderätt.

Genom att förstå utbildning som en investering i det egna humankapitalet, presenterar Lindbeck ett alternativ till den nya vänsterns krav på strukturell omfördelning. Studenterna – vilka ofta utgjorde kärnan i 1960-talets vänsterradikala rörelser – beskrivs av Lindbeck som de facto kapitalister, i och med att de äger, kontrollerar och förväntas avkasta på sitt eget humankapital. Därmed ifrågasätter han inte bara deras systemkritik, utan konstruerar dem som osjälvmedvetna aktörer inom just det kapitalistiska system de säger sig bekämpa.⁸¹

Här sker också en nyinramning av marknaden som styrningsprincip: snarare än att se kapitalägande som det avgörande problemet, flyttas fokus till utbildning och individuell kapacitet. På så vis omformuleras jämlikhet till en fråga om investering och ansvar, snarare än om fördelning. Detta

är inte en abstrakt ideologisk position, utan ett strategiskt sätt för Lindbeck att besvara den problematisering som den nya vänstern formulerar, med hjälp av nyliberala begrepp som humankapital.

Det är också tydligt att Lindbeck positionerar sin kritik i arbetarklassen namn – en klass som han menar att den nya vänstern har övergivit. Genom att beskriva studentprotester som ett ”slags absurd utomhusteatr” och genom att avfärda konsumtionskritiken som ett ”överklassperspektiv”, kontrasterar han sin egen marknadsvänliga hållning mot vad han ser som elitistisk puritanism.⁸² I hans perspektiv är ökad konsumtion inte ett problem utan ett uttryck för arbetarklassens legitima begär – ett begär som marknaden bäst tillgodoser.

Det är i detta sammanhang som Lindbeck också noterar hur delar av den nya vänstern, inklusive ledande figurer som Herbert Marcuse och André Gorz, överger tanken om arbetarklassen som revolutionärt subjekt.⁸³ I stället riktar de blicken mot studenter, intellektuella och marginaliserade grupper som de nya bärarna av samhällsförändring. Lindbeck återger exempelvis hur vissa representanter för SDS (Students for a Democratic Society) influerades av Gorz vision om en ny revolutionär klass bestående av just dessa grupper. Denna förskjutning – från arbetarklassen till kulturella eliter – används av Lindbeck för att ytterligare underminera den nya vänsterns legitimitet.⁸⁴

Uttrycket att arbetarklassen förlorat sin radikala potential fungerar också som en markör för den bredare motkultur som den nya vänstern formulerade under 1960- och 70-talet. Lindbeck utmanar inte nödvändigtvis detta uttryck, men använder det för att vända vänsterns begär mot sig själv. I stället artikulerar han ett alternativt politiskt projekt som söker förankring i just de klassintressen som han menar att den nya vänstern har vänt ryggen.

Genom denna artikulering framstår marknaden inte bara som en styrningsprincip bland andra, utan som det enda realistiska sättet att organisera komplexa samhällen och tillgodose individers önskningar. Marknaden tilldelas en epistemisk och moralisk auktoritet i kontrast till vad som framställs som repressiva och ineffektiva alternativ – planering, omfördelning eller konsumtionskritik. Lindbecks projekt kan därmed förstås som ett försök att återvinna socialdemokratins jämlikhetsideal genom att omformulera dem inom en nyliberal ram – inspirerad av Gary Becker.

Slutsats: En ny marknad

I denna artikel har jag framhållit två huvudsakliga poänger, en empirisk och en teoretisk. För det första visade jag att Lindbeck under 1950- och 1960-talen, som en socialdemokratisk renegat, använde nyliberal teori för

att besvara centrala socialdemokratiska problem i en tid av snabbt växande välfärdsstat. Hayeks epistemologi om den konkurrensutsatta marknaden som en överlägsen informationsprocessor gav honom ett logiskt ramverk för att utmana dominerande planeringsidéer, samtidigt som Beckers begrepp om humankapital erbjöd en lösning på ojämlikhetsproblemet – en lösning som gjorde det möjligt att hantera ojämlikhet utan att tillgripa traditionell omfördelning. För Lindbeck utgjorde den centrala utmaningen hur ojämlikhetsproblemet kunde hanteras utan att överge vare sig marknadsekonomin eller neoklassiska postulat. Det är också anmärkningsvärt att Lindbeck inte artikulerar dessa idéer inom ramen för ett ideal om fri marknadskapitalism, utan snarare ser blandekonomin och det socialdemokratiska projektet som den främsta projektionsytan för de nyliberala idékomplex han inspireras av.

Avgörande för de idéer Lindbeck formulerade var att han tog fasta på flera av de problemformuleringar som den nya vänstern artikulerade under 1960-talet – ojämlikhet, byråkratisering och individuell frihet – men förkastade deras lösningar. I stället presenterade han alternativ som hämtades ur en nyliberal förståelse av marknaden, där konsumtionen uppfattas som en mekanism genom vilken individers begär spontant avspeglas i samhällets utveckling och därigenom tilldelar marknadsstyrningen en demokratisk legitimitet.

I mötet med humankapitalteorin hos Gary Becker förskjuter Lindbeck ytterligare frågan om vem som har auktoritet att avgöra samhällets riktning. Genom att översätta jämlikhetsproblemet till en fråga om investering i humankapital ges ekonomen – snarare än politikern – rollen som den som kan avgöra hur resurser bör fördelas för att samhället ska utvecklas optimalt. Därmed placeras experten i centrum som tolkare av marknadens signaler och som garant för att marknadens logik kan tjäna socialdemokratiens mål.

För det andra menar jag att förståelsen av nyliberalism som en process av ”marknadisering” måste problematiseras. Den nyliberala idén om marknaden innebar inte i första hand en expansion på statens bekostnad, utan en grundläggande omformulering av vad marknaden är och gör. Till skillnad från den dominerande bilden i både neoklassisk teori och keynesianism – där marknaden framstår som en plats för utbyte mellan redan rationella aktörer – beskrivs den i stället som en plats för konkurrens, disciplin och subjektivering. Här formas aktörer till entreprenöriella subjekt som förväntas ta ansvar för sina egna liv. Nyliberalismens marknadsbegrepp innebär därmed inte främst en kvantitativ ökning av marknaden, utan en kvalitativ förändring av dess funktion.

Samtidigt har jag visat att det är fruktbart att förstå nyliberalism som en uppsättning styrningslogiker som i praktiken alltid antar hybrida former.

I Lindbecks fall skedde detta inom ramen för den svenska välfärdsstaten och socialdemokratins kamp mot ojämlikhet, där nyliberala idéer inte stod i motsättning till staten utan kunde integreras i dess förvaltning. Detta bekräftar den forskning som framhäver att det nyliberala projektet inte syftar till att försvaga staten, utan att omdefiniera dess syfte och funktions-sätt. Just därför blir Lindbeck ett viktigt fall: han visar hur nyliberalism inte endast är ett politiskt slagord eller en ekonomisk doktrin, utan en styrningsrationalitet som kunde förankras i socialdemokratins och välfärdsstaten.

Noter

1. Johan Juhlin, "Nationalekonomen Assar Lindbeck är död", *SVT Nyheter*, 28 augusti 2020, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nationalekonomen-assar-lindbeck-ar-dod> (hämtad 2 oktober 2025); Lars Calmfors m.fl., "Till minne: Assar Lindbeck", *Dagens Nyheter*, 8 september 2020, <https://www.dn.se/familj/till-minne-assar-lindbeck/> (hämtad 2 oktober 2025); Niklas Ekdal, "Assar Lindbeck – forskaren vi har att tacka för Sveriges stabilitet", *Dagens Nyheter*, 6 september 2020, <https://www.dn.se/ekonomi/niklas-ekdal-assar-lindbeck-forskaren-vi-har-att-tacka-for-sveriges-stabilitet/> (hämtad 2 oktober 2025).

2. Jenny Andersson, "Architects of the Mixed Economy: Assar Lindbeck, Ingemar Ståhl, and Gösta Rehn", *Modern Intellectual History* 21, no. 4 (2024); Jenny Andersson, "Neoliberalism Against Social Democracy", *Tocqueville Review* 41, no. 2 (2020).

3. Vincent Gayon, "Debating International Keynesianism: The Sense of the Acceptable and the Neoliberal Turn at the OECD", *Annales. Histoire, Sciences Sociales* 72, no. 1 (2017); Stephanie L. Mudge, *Leftism Reinvented: Western Parties from Socialism to Neoliberalism* (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2018), 234; Jenny Andersson och Niklas Olsen, "Nordic Neoliberals in Intellectual History", i Jenny Andersson och Chris Howell (red.), *Nordic Neoliberalisms: Perspectives on Economic, Social and Cultural Change in the Nordics after 1970* (London: Routledge, 2025).

4. Philip Mirowski, "The Neoliberal Ersatz Nobel Prize", i Dieter Plehwe, Quinn Slobodian och Philip Mirowski (red.), *Nine Lives of Neoliberalism* (London: Verso, 2019); Avner Offer och Gabriel Söderberg, *The Nobel Factor: The Prize in Economics, Social Democracy, and the Market Turn* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2016); Victor Pressfeldt, *Imagining the Neoliberal State: Assar Lindbeck and the Genealogy of Swedish Neoliberalism* (Lund: Lund University, 2024).

5. Assar Lindbeck, "Lindbeckkommissionen och framtiden", *Ekonomisk Debatt* 4 (2013), 16; Hans Tson Söderström, "Mentorn Assar Lindbeck – ett personligt porträtt", *Ekonomisk Debatt* 2 (2021), 9.

6. Jag är här inspirerad av Michel Foucaults förståelse av författaren och författarfunktionen. Se Michel Foucault, "What is an Author?", i *Aesthetics, Method and Epistemology*, red. James D. Faubion (New York: The New Press, 1998).

7. Friedrich A. von Hayek, "The Intellectuals and Socialism", *The University of Chicago Law Review* (Spring 1949).

8. Sarah Babb och Alexander Kentikelenis, "Markets Everywhere: The Washington Consensus and the Sociology of Global Institutional Change", *Annual Review of So-*

ciology 47 (2021); För en svensk kontext, se Mattias Svensson, "Antiliberalism som akademisk disciplin", *Smedjan*, 3 oktober 2020, <https://timbro.se/smedjan/antiliberalism-som-akademisk-disciplin/> (hämtad 2025-10-02).

9. Jenny Andersson m.fl., "Bortom vänstervind och högervåg" i Jenny Andersson m.fl. (red.), *Marknadens tid: Mellan folkhemskapitalism och nyliberalism* (Lund: Nordic Academic Press, 2023), 17ff.

10. Wendy Brown, *In the Ruins of Neoliberalism: The Rise of Antidemocratic Politics in the West* (New York: Columbia University Press, 2019), 33; William Davies, *The Limits of Neoliberalism: Authority, Sovereignty and the Logic of Competition* (London: SAGE Publications, 2014); Ben Jackson och Zofia Stemplowska, "A Quite Similar Enterprise ... Interpreted Quite Differently?": James Buchanan, John Rawls and the Politics of the Social Contract," *Modern Intellectual History* (2021).

11. Pressfeldt, "Imagining the Neoliberal State", 47ff; Quinn Slobodian, *Hayek's Bastards: The Neoliberal Roots of the Populist Right* (London: Allen Lane, 2025), 19.

12. Mitchell Dean, *Governmentality: Power and Rule in Modern Society* (Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 2010); Michel Foucault, *The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–79*, red. Michel Senellart (Basingstoke England; New York: Palgrave Macmillan, 2008).

13. Wendy Larner, "Neo-liberalism: Policy, Ideology, Governmentality", *Studies in Political Economy* 63 (2000).

14. Quinn Slobodian, *Globalists: The End of Empire and the Birth of Neoliberalism* (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2018). Se även Rune Möller Stahl, "From Depoliticisation to Dedemocratisation: Revisiting the Neoliberal Turn i Macroeconomics", *New Political Economy* 26, no. 3 (2021); Brown, *In the Ruins of Neoliberalism*; Wendy Brown, *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution* (New York, Cambridge, Massachusetts: Zone Books, MIT Press, 2015); Slobodian, *Hayek's Bastards*, 19.

15. Slobodian, *Globalists*, 277.

16. För en mer ingående diskussion, se Pressfeldt, *Imagining the Neoliberal State*, 47ff.

17. Andersson, "Architects of the Mixed Economy"; Pressfeldt, *Imagining the Neoliberal State*.

18. Philip Mirowski, "Hell Is Truth Seen Too Late", *boundary 2* 46, no. 1 (2019); Martin Beddeleem, "Recording Liberalism", i Dieter Plehwe, Quinn Slobodian och Philip Mirowski (red.), *Nine Lives of Neoliberalism* (London: Verso, 2020).

19. Beddeleem, "Recording Liberalism", 33.

20. Friedrich A. von Hayek, "The Use of Knowledge in Society", *Online Library of Liberty* (2009), <http://oll.libertyfund.org/title/92>.

21. Philip Mirowski, "Postface: Defining Neoliberalism" i *The Road from Mont Pèlerin*, red. Philip Mirowski och Dieter Plehwe (Harvard University Press, 2009); Dieter Plehwe, "Introduction" i *The Road from Mont Pèlerin*, red. Philip Mirowski och Dieter Plehwe (Harvard University Press, 2009).

22. Slobodian, *Globalists*, 24–28.

23. Slobodian, *Globalists*, 24–28.

24. Slobodian, *Globalists*, 58.

25. Niklas Olsen, *The Sovereign Consumer: A New Intellectual History of Neoliberalism* (Cham: Palgrave Macmillan, 2019), 21; jämför med Orsi Husz, "Kreditkortsriket: Kooperativa Förbundet och den finansiellt rationella konsumenten", i Jenny Andersson m.fl. (red.), *Marknadens tid: Mellan folkhemskapitalism och nyliberalism* (Lund: Nordic Academic Press, 2023).

26. Citerad i Philip Mirowski, *Never Let a Serious Crisis Go to Waste: How Neoliberalism Survived the Financial Meltdown* (London; New York: Verso, 2013), 54.
27. Pierre Dardot och Christian Laval, *The New Way of the World: On Neoliberal Society* (London; New York: Verso, 2013), 216.
28. Dardot och Laval, *The New Way of the World*, 216.
29. Melinda Cooper, *Family Values: Between Neoliberalism and the New Social Conservatism* (New York: Zone Books, 2017).
30. Brown, *In the Ruins of Neoliberalism*, 33; Slobodian, *Hayek's Bastards*, 19.
31. Jackson och Stemplowska, "A Quite Similar Enterprise", 6; Se även Brown, *In the Ruins of Neoliberalism*, 23ff.
32. Se exempelvis Mirowski, *Never Let a Serious Crisis go to Waste*, 53–67; För en historisk bakgrund se även Slobodian, *Globalists*; Dardot och Laval, *The New Way of the World*.
33. Foucault, *The Birth of Biopolitics*, 226.
34. Dean, *Governmentality*.
35. Dean, *Governmentality*, 17ff.
36. Andersson, "Architects of the Mixed Economy".
37. Pressfeldt, *Imagining the Neoliberal State*, 100ff.
38. Olsen, *The Sovereign Consumer*, 23, 118; Husz, "Kreditkortskriget".
39. Andersson, "Architects of the Mixed Economy"; Andersson, "Neoliberalism Against Social Democracy", 96.
40. Kjell Östberg, *The Rise and Fall of Swedish Social Democracy* (New York: Verso, 2024); Andersson, "Neoliberalism Against Social Democracy"; Mark Blyth, "The Transformation of the Swedish Model: Economic Ideas, Distributional Conflict, and Institutional Change", *World Politics* 54, no. 1 (2001), <http://www.jstor.org/stable/25054172>.
41. Rudolf Meidner citerad in Lars Ekdahl, *Mot en tredje väg: En biografi över Rudolf Meidner. 2 Facklig expert och demokratisk socialist* (Lund: Arkiv, 2005), 107.
42. Nyliberal kritik mot välfärdsstatens utveckling växte i Norden i hög utsträckning fram bland socialdemokratiska ekonomer som positionerade sig för marknaden. Niklas Olsen och Jenny Andersson beskriver dessa aktörer som en form av "dissidenter" inom socialdemokratin. Andersson och Olsen, "Nordic Neoliberals in Intellectual History."
43. Assar Lindbeck, *Ekonomi är att välja: Memoarer* (Stockholm: Bonnier, 2012), 86–95; Mats Persson och Claes-Henrik Sieven, "Assar Lindbeck som penningteoretiker – doktorsavhandlingen 1963", *Ekonomisk Debatt* 2 (2021), 27–28.
44. Offer och Söderberg, *The Nobel Factor*, 180.
45. Assar Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", i Roland Pålsson (red.), *Inför 60-talet: Debattbok om socialismens framtid* (Stockholm: Raben & Sjögren, 1959).
46. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen".
47. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 65.
48. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 65.
49. Se även Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 65; Andersson, "Architects of the Mixed Economy."
50. Philip Mirowski, "The Political Movement that Dared Not Speak its own Name: The Neoliberal Thought Collective Under Erasure", *Institute for New Economic Thinking Working Paper No. 23* (2014), <https://www.ineteconomics.org/uploads/papers/WP23-Mirowski.pdf>.

51. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 77.
52. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 70ff; Husz, "Kreditkortskriget".
53. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 70.
54. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 71.
55. Pressfeldt, *Imagining the Neoliberal State*.
56. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 82.
57. Lindbeck, "Att förutse utvecklingen", 82–83.
58. B. Lockwood, "Pareto Efficiency", i *The New Palgrave Dictionary of Economics* (London: Palgrave Macmillan UK, 2018).
59. Andersson, "Neoliberalism Against Social Democracy", 93.
60. Johan Pries och Mattias Qviström, "Revisiting the Green Geographies of Welfare Planning: an Introduction," *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 104, no. 3 (2022).
61. Offer och Söderberg, *The Nobel Factor*, 105, 212ff.
62. Ragnar Bentzel, Assar Lindbeck och Ingemar Ståhl, *Bostadsbristen: En studie av prishöjningen på bostadsmarknaden* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1963), 98ff.
63. Bentzel, Lindbeck och Ståhl, *Bostadsbristen*, 98ff.
64. Bentzel, Lindbeck och Ståhl, *Bostadsbristen*, 98ff.
65. Thomas Hall och Sonja Vidén, "The Million Homes Programme: A Review of the Great Swedish Planning Project", *Planning Perspectives* 20, no. 3 (2005).
66. Kjell Östberg, "Vad har hänt med den fordistiska välfärdsstatens ingenjörer: eller Vad har socialdemokratin gjort av sina intellektuella?", i Håkan Blomqvist och Werner Schmidt (red.), *Efter guldåldern: Arbetarrörelsen och fordismens slut* (Stockholm: Carlssons, 2012), 138.
67. Östberg, "Vad har hänt med den fordistiska välfärdsstatens ingenjörer", 138–40.
68. För Foucault ligger beskrivning om Becker som "den mest radikale av de amerikanska nyliberalerna" i Beckers idé om att ekonomi kan (eller bör) vara en vetenskap om i princip all mänsklig aktivitet. Foucault skriver: "[A]llt handlande, säger Becker, som 'accepterar verkligheten' måste vara möjligt att analysera ekonomiskt. Homo oeconomicus är [enligt Becker] den som accepterar verkligheten. Rationellt handlande är varje beteende som är känsligt för förändringar i omgivningens variabler och som svarar på detta på ett icke-slumpmässigt sätt, på ett systematiskt sätt – och ekonomi kan därmed definieras som vetenskapen om systematiska responser på miljömässiga variabler." Foucault, *The Birth of Biopolitics*, 269.
69. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 143–44.
70. Lars Jonung, "Ekonomporträtt: Ingemar Ståhl 1938–2014", *Ekonomisk Debatt* 5 (2018): 63, <https://www.nationalekonomi.se/artikel/ekonomportratt-ingemar-stahl-1938-2014/>.
71. Sigfrid Leijonhufvud, "Svensk lärare i USA: Studenters våldsmetoder farliga", *Dagens Nyheter*, 25 maj 1969.
72. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 148.
73. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 148.
74. Leijonhufvud, "Svensk lärare i USA".
75. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 149.
76. Assar Lindbeck, "Den nya vänsterns nationalekonomi", i *Ekonomisk politik i förvandling: Några bidrag till debatten kring samhällsekonomiska problem*, red. Erik Lundberg och Torkel Backelin (Stockholm: P A Norstedt & Söner förlag, 1970); Assar Lindbeck,

The Political Economy of the New Left: An Outsider's View (New York: Harper & Row, 1971).

77. Lindbeck, *The Political Economy of the New Left*, 11–12, 58–59.

78. Lindbeck, *The Political Economy of the New Left*, 50.

79. Lindbeck, *The Political Economy of the New Left*, 33.

80. Foucault, *The Birth of Biopolitics*, 226.

81. Lindbeck, *The Political Economy of the New Left*, 58–59.

82. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 148.

83. Lindbeck, *Ekonomi är att välja*, 150.

84. För en utmärkt diskussion om Herbert Marcuses arv, motkulturrörelsen och den nya vänstern, se Matt Colquhons diskussion av Mark Fishers arbete i Matt Colquhon, "Introduction: No More Miserable Monday Mornings", i Matt Colquhon och Mark Fisher (red.), *Post Capitalist Desire* (London: Repeater Books, 2021).